

Přednáška v kurzu Náboženství Číny 21. 11. 2005: Taoismus – Čuang-c' (Zhuangzi).

Čuang-c'

- vlastním jménem Čuang Čou (Zhuang Zhou), asi 370-301 př. n. l.; žádné spolehlivé biografické informace.
- výraz „Čuang-c'“ odkazuje i k dílu – „dílo Čuang-c'“. 3 části: Vnitřní, Vnější a Různé kapitoly, celkem 33 kap. Vnitřní kapitoly – prvních sedm – významově jednotné, obecně považovány za texty uchovávací vlastní Čuangovo myšlení. Další části díla – řada textových vrstev s myšlením Vnitřních kapitol často jen volně spojených. Dochovaná redakce textu – přelom 3. a 4. stol. n. l.
- myšlení Vnitřních kapitol apolitické – zájem o jednotlivce, individuální „pěstování života“ => u Čuanga neplatí analogie vládce – tao.
- i u Čuanga platí základní protiklad tao – věci; jedno – mnohé; bez tvaré, bezejmenné – tvary, jména atd. Vnitřních kapitoly však nezdůrazňují kosmologickou roli taa (počátek, matka všech věcí), nýbrž jeho roli toho, co stojí nad všemi rozdíly projeveného světa => podle Zhuanga jsou veškeré rozdíly mezi věcmi bezvýznamné, mudrc nedává ničemu přednost před ničím druhým (včetně tak zásadních rozdílů jako bdění a spánek, život a smrt). Takový stav (postoj) nazývá Zhuang „osou taa“ – mudrc právě takový postoj zaujímá.
- u Čuanga tedy chybí rozměr moci nad projeveným světem – který je naopak typický pro další podoby taoismu. Svět je pouze neustálé proměňování, v němž není vůbec žádný řád, žádná věc není cennější než druhá, žádný určitý (pojmenovatelný) postoj není cennější než druhý (v protikladu k dílu Lao-c' – zaujímání „místa dole“, skrytost, neprojevat se navenek – to jsou postoje, jimiž se mudrc připodobňuje tau, což mu dává moc nad věcmi => idea vládce-mudrce).
- tao u Čuanga: výraz pro ničím nepodmíněné proměňování věcí, absence jakékoliv „perspektivy moci“ (jako je „neprojeování se“ v díle Laozi).
- mudrc u Čuanga: pouze přitakání tomuto nepodmíněnému proměňování, „procházení“ různými podobami či perspektivami, aniž by dával něčemu přednost před druhým.
- motiv „objímání jediného“: odpovídá 2. fázi taoistické meditace (mystická zkušenost nerozlišené jednoty) – viz obrazy Chun-tuna (Hundun, Chaos), člověka připomínajícího „navršený kopec hlíny“ apod.
- motiv „blažené volnosti“: odpovídá 3. fázi taoistické meditace (udržení tohoto stavu i v běžných aktivitách lidského života) – bezvýhradné přijímání všech proměn, kterými člověk prochází, nedávání přednosti ničemu před ničím.
- konkrétní popis meditačního procesu (včetně 1. fáze) ve Vnitřních kapitolách pouze naznačen, jako pravděpodobná interpretace některých pasáží.
- šen (shen) = „duch“, „božstvo“: ve Vnitřních kapitolách se objevují postavy („šamani“), jež jsou specialisty na komunikaci s duchy => cílem participace na moci, jíž duchové disponují (výsledkem vědění přesahující běžnou zkušenost, zejména budoucnosti, prodloužení života, nadpřirozené schopnosti apod.).
- texty jako Kuan-c' (viz) tvrdí, že týchž schopností je možné dosáhnout jinak než skrze komunikaci s vnější mocí – pouze vnitřní kultivací, rozvinutím schopností vlastních každému člověku; tato schopnost myslí se rovněž označuje jako „šen“ => moc, o kterou jde, je tatáž.

- ve Vnitřních kapitolách rovněž pasáže popisující dokonalého člověka (mudrce) jako disponujícího mocí nad věcmi – zde to však není cílem, nýbrž spíše „vedlejším produktem“: dlouhověkost či transcendentní vědění, nic z toho není pro Čuanga důležité – mudrc pouze „prochází proměnami“, nic vnějšího se ho nemůže dotknout, avšak vnější svět je mu zároveň lhostejný, vůbec nijak se ho nedotýká. => takového člověka Čuang rovněž označuje jako „božského“ (šen).

Synkretisté

- označení pro jednu z textových vrstev díla Čuang-c' (kap. 12-15, 33); podobné myšlení rovněž v díle Chuaj-nan-c' (Huainanzi) (2. stol. př. n. l.) a v S'-ma Tchanově (Sima Tan) klasifikaci „filozofických škol“ (rovněž 2. stol. př. n. l.).
- „umění taa“ (tao-šu (daoshu)) vs. „umění metod“ (fang-šu (fangshu)). „Metody“ – různá parciální umění; „umění taa“ – užívání těchto metod podle situace, tj. nelpění na určitém vymezeném přístupu. S'-ma Tchanova klasifikace: taoismus vs. ostatní školy – analogický rozdíl. Stejný klasifikační princip obsažen i ve 33. kap. díla Čuang-c'.
- „správa těla“ a „správa státu“: tatáž metoda („nezasahování“) uplatněna v obou oblastech, mysl = vládce, smyslové orgány = ministerští úředníci.
- „podnět a odezva“ (kan-jing (ganying)): vládce nejedná („nezasahuje“) sám od sebe, avšak jedná, pokud na něj působí vnější podnět (tj. reaguje příslušnou „metodou“ podle situace, sám je v pozici „umění taa“ (tao-šu)).
- zahrnuje ideje označované jako legalistické či konfuciánské – proto „synkretismus“.

Doporučená literatura:

- Cook, Scott (ed.) Hiding the World in the World. Uneven Discourses on the Zhuangzi. Albany: SUNY Press, 2003.
- Graham, A. C. (přel.) Chuang-tzu: The Seven Inner Chapters and Other Writings from the Book Chuang-tzu. London: George Allen and Unwin, 1981.
- Graham, A. C. Disputers of the Tao. Philosophical Argument in Ancient China. Open Court Publishing, 1989.
- Kjellberg, Paul a P. J. Ivanhoe (ed.) Essays on Skepticism, Relativism, and Ethics in the Zhuangzi. Albany: SUNY Press, 1996.
- Král, Oldřich (přel.) Mistr Čuang: Vnitřní kapitoly. Praha: Odeon, 1992.
- Mair, Victor (ed.) Experimental Essays on the Chuang-tzu. Honolulu: University of Hawaii Press, 1983.
- Schwarz, Benjamin. The World of Thought in Ancient China. The Belknap Press of Harvard UP, 1985.